

Universal Declaration of Human Rights - Occitan (Francoprovençal, Savoie)

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dèklaachon du drèye de l'òmo

Tradukchon : Anne-Marie Bimet

patois d'Hauteville-Gondon — vallée de la Tarentaise — Savoie

Dèvan kè diyè

Yu kè la rèkònyichinhi de la dinyitò de tu luz òmo — tu minbrò de la méma familyi aouè lu mémò drèye kè nyon pou leù fouiyè — rèprèzintè lo pilyèr de la libartò, de la justis è de la pè du mondo,

Yu kè, kin lu drèye de l'òmo son pò rèkònyu, son mèprijé, on arvè a d'aktò barbaò, rèvòltan pè la konhyinhi de l'òmo è yu k' on a di d'an fòrta ouè kè tò sò kè l'umanitò atin par dèssu tòte, y'è on mondò yeù kè luz òmo saon librò de prèdjé è de krè-, dèbaraché de leù peur è de la mizèa,

Yu kè, pè kè l'òmo sussè pò òbledja, én' daryé rèkòrh, de sè rèvòltò kontra lu ki voudriyan l'èkrazò è lo rèbòché, y'è fran én'pòrtan kè su drèye pouchissan èhè prèzarvò pè lo pouvèr de la justis,

Yu kè y'è fran én'pòrtan d'én'kòadjé lo dèvelòpamin de rèlachon d'amitcha én'trè lè nachon,

Yu kè, din la Chòrta, lu pouéplò de lè Nachon Rèunèytè on tòrnò diyè, òte è fòr, leu fouè din lu drèye de l'òmo, din la dinyitò è lo pri de la parsena, din l'ègalitò duz òmo è de lè fènè è yu k' i sè son di prèstò a fè- krèyrè lo prògrè de la sòssyètò è a betò su pya de kondichon de vya pi bouée è an pi gran libartò,

Yu kè luz Ètate Minbrò sè son én'gadjé a acheùò, man dan la man aouè l'Organizachon de lè Nachon Rèunèytè, lo rèspè pè tu lu pa.i du mondò du drèye de l'òmo è de lè libartè ki fon parti de sa nateûa,

Yu kè on komon idé de slò drèye è libartè è de la pi òta én'pòrtanhi pè rinplèrè konplètamin sè én'gadzemin,

l'Assinblò gènèòla

di, òte è fòr kè la prèzinta Dèklaachon du drèye de l'òmo pè tu lu pa.i du mondò rèprinzingintè on komon idé. I fò kè tu lu pouéplò è tòtè lè nachon arvissan a betò su pya sè idé pè kè tu luz òmo, tu lu rouadzò de la sòssyètò ky on sla Dèklaachon tòdzò a l'èspri, fachissan l'èfòr, pè l'én'sènyamin è l'èdukachon de fè- krèyrè lo rèspè de slò drèye è libartè è d'acheùò, pè de moujèè d'òdrè nachenal è én'tèrnachenal ki vaon tòdzò pi aan, la rèkònyichinhi è l'aplikachon pè tu è partòte, òche byin pè lè pòpulachon duz Ètate Minbrò kè pè lu pa.i ki son plaché dèzò leù kmindamin.

Artiklò on

Tu luz òmo vinyon u mondo, librò, tu tòton pè leù dinyitò è leù drèye. Y'on tu d'émò è de konhyinhi è i dèvon fè- mouhò de fraternitò aouèy luz òtri.

Artiklò du

Tsakon pou betò én' aan tu lu drèye è tòtè lè libartè én'skrité din sla Dèklaachon, sin fè- dzén' de diféinhi de rasse, de kòleur de pèl, de sèxe, de linva, de relijyon, d'opinyon pòtekò ou de tòt òtrò opinyon ki pouri vi- de la nassionalitò, de l'òrijina sòssyòla, de la fòrtèna, de la nèchinhi ou de nèn'pourtè kén't' òtra situachon.

En' plus, on faa pò dè diféinhi d'après lò statu pòltekò, sè dè la justis, la plahi én'tèrnachenòla du pa.i ou dè l'indrèye dè yeù kè an parsena vén', kè sè pa.i süssè én'dèpindin, soumèye a tutèla, pò librò ou òbledja dè sè plèyé a an limitachon dè su pouvèr.

Artiklò trèye

Tsakon a drèye a la vya, a la libartò è a la pròtèkchon dè sa parsena.

Artiklò katrò

Nyon saa tu- én' èsklavadzò ni fòrcha dè sarvi on mètrè. L'èsklavadzò è lò kòmèrsò duz èsklòvò dè n'én' pourta kén'ta fahon son én'tardi.

Artiklò hén'

Nyon saa soumèye a la tòrteûa, a dè pounichon ou dè trètamin kruèl, én'dinyò ou ki rèbòchon l'òmò.

Artiklò chi

Tsakon a drèye, yeù k'â süssè, a la rèkònyihinhi dè su drèye dèvan la justis.

Artiklò sète

Tsakon é su lò mémò pya dèvan la lòè è a drèye a la méma pròtèkchon dè la lòè, sin diféinhi. Tsakon a drèye a la méma pròtèkchon kontra tòta parsialitò ki va.i a l'én'kontra dè sla prezinta Dèklaachon è kontra tuz én'kòadzemin a sla parsialitò.

Artiklò vout

Tòtè lè parsenè on lò pouvèr dè sè rèvédrè dèvan lè juridikchon nachenòlè kin leù drèye ki son rèkònyu pè la konstituchon ou pè la lòè son pyateûò.

Artiklò nou

Nyon pou èhè arèhò, én'préjeûò ou tsacha dè son pa.i, sin vretòbla réjon.

Artiklò dji

Tsikè parsena a lò mémò drèye kè lèz òtrè, d'èhè akoutò publikamin pè on tribunal én'dèpindin è én'parsial ki dèssidaa, ou bèn' dè su drèye è dè sèz òbligachon ou bèn' dè la bouéa réjon dè l'akuzachon mandò kontra lyi pè an pounichon.

Artiklò onhè

1. Tòta parsena akouzò pè an mòvèji akchon réstè inòchinta tin kè sa fòta dèvan la lòè a pò èhò prouvò pindin on pròssè publik yeù kè tòtè lè gaanti pè sa dèfinsa lyi on èhò akòrdò.

2. 2- Nyon saa kondanò pè d'akchon ou dè mankamin ky on èhò kòmèye a on moumin yeù ky évè pò én'tardi pè lè lòè nachenòlè ou én'tèrnachenòlè. Dè la méma fahon, on poura pò balyé an pounichon pi fòrta kè la ky évè prèyussa u moumin dè la fòta.

Artiklò dòhè

Y'é dèfindu d'alò betò lò nò din la vya parsenèla dè lè dzin, din leù familyi, leù baraka, lè lètrè ki mandon ou rèchèyvon. Y'é dèfindu dè betò bò leù òneur è leù rèputachon. Tsikè parsena a lò drèye a la pròtèkchon dè la lòè dèvan dè paèlyèz

atakè.

Artiklò trèhè

1. Tsikè parsena a lò drèye de sirkulò libramin è de pouchèr rèstò yeû kè le vou én' dedin d'on étate.
2. Tsikè parsena a lò drèye de s'én' mòdò d'on pa.i, mémò du sén' è lò drèye dèz i tòrnò.

Artiklò katouhè

1. Én' kasse de parsékuchon, tòta parsena a lò drèye d'alò tsartché rëfujò è de pouchèr éhè akoulyèyta, din d'òtri pa.i.
2. On pou pò akòrdò sè drèye a kortchon ky é pòrchuvu pè on krimò òtrò kè pòlteko ou pè d'aktò kontrèò a lè dirèkchon è uz idé de lè Nachon Réuniontè.

Artiklò tchinhè

1. Tsakon a drèye a an nachenâlitò.
2. On pou pò fouiyè a kortchon sa nachenâlitò pò dèpli kè son drèye a n'in tsandjé.

Artiklò sèhè

1. Kin i son én' adzò, l'òmò è la fèna de n'én'pourta kén'ta rasse, nachenâlitò ou relijyon, on lò drèye de sè maryò è de fondò an familyi. Tu du on lu mémò drèye dèvan lò mariédzò, pindin k'i son maryò è én' kasse de divòrsò.
2. Lò mariédzò pou éhè foua slamìn aouè l'akôr librò è én'tchèr du futur maryò.
3. La familyi é nateûelamin lò pilyér de la sòssyètò, l'a drèye a la pròtèkchon de la sòssiètò è de l'Étate.

Artiklò disète

1. Tòta parsena, òche byin solèta kè én' kòlèktività, a drèye a la pròpriètò.
2. On pou pò sin réjon prindrè la pròpriètò de kòrtchon.

Artiklò diyvoute

Tòta parsena a drèye a la libartò de pinché, de konhyinhi è de relijyon ; i vou diyè kè on a lò drèye de tsandjé de relijyon ou d'idé, de diyè sa relijyon ou suz idé publikamin ou én'trè sè, pè l'én'senyamin, la prateka, din tòtè lè sérémòni a l'ègliji ou tché sè.

Artiklò dijnou

Tsakon a lò drèye a la libartò d'avèr son opinion è de lò diyè. I supouzè k'on a lò drèye de pò éhè én'kyètò pè suz idé, k'on a lò drèye de tsartché, de rèchèyvrè è de mandò, sin s'òkupò de lè frontché-, lèz én'fòrmachon è luz idé pè tu lu mòayin.

Artiklò vin

1. Tòta parsena a lò drèye de s'assòssiyé aouè d'òtrè pè de bouèè tsouzè.
2. Nyon pou éhè òbledja de sè betò din an assossiachon.

Artiklò vintchon

1. Tsikè parsena a lò drèye dè diyè son mòte din la dirèkchon dè la vya dè son pa.i, k'i süssè dirèktamin ou pè la ouè dè lu ky on éhò libramin dèzinyé.
2. Tòta parsena a lò drèye dè s'òkupò dè lè fonkchon peblekè dè son pa.i, din dè kondichon d'ègalitò.
3. L'òtòritò du pouvèr publik é chadoua su la volontò du pouéplò. Sla volontò dèye sè diyè pè d'èlèkchon ònéhè ki dèvon sè ti- pèryòdikamin u vòte sègrète ou d'an fahon ki gaantèychè la libartò du vòte. Tò lò mondò pou vòtò.

Artiklò vint è du

Tòta parsena, én' tin kè minbrò dè la sòssyètò, a drèye a la sèkuritò sòssyòla ; le pou prètindrè a an vya konvinyòbla, a pouchèr ti- sa plahi din la sòssyètò, a pouchèr sè kultivò, én' parsena dinyi, a l'èspri uvér è kapòblò dè s'én'retsi. Tò sin aouè la kontribuchon dè l'èfòr nachenal è dè la kòòpéachon én'tèrnachenòla, én' tinyin kontchè dè l'òrganizachon è dè lè rèsòrsè dè tsikè pa. i.

Artiklò vint è trèye

1. Tòta parsena a drèye a l'ouvra, le dèye pouchèr chòèzi libramin son ouvra, din dè kondichon justè è konvinyòblè. Le dèye éhè parò kontra lò tsòmadzò.
2. Pè la méma ouvra, tò lò mondò a drèye a la méma pâyì, sin diféinhi.
3. Sè ki travalyè a lò drèye d'èhè payé d'an fahon justa è konvinyòbla pè pouchèr vivrè, lui è sa familyi, an vya konfòrma a la dinyitò dè l'òmò. Én kasse dè bèzoin, a dèye pouchèr kontò su luz òtri mòayin dè pròtèkchon sòssyòla.
4. Tòta parsena a lò drèye dè sè groupò aouè d'òtri pè betò su pya on sindikate pè dèfindrè suz én'tée.

Artiklò vint è katrò

Tòta parsena a drèye u rèpou è a lè distrakchon. Lò tin dè l'ouvra dèye éhè limitò réjeûòblamin è dèye lòché plahi a dè kondjé payé régulyé.

Artiklò vin hén'

1. Tòta parsena a drèye a an vya konvinyòbla pè acheûò sa santé, pè éhè a l'èjò, lyi è sa familyi, d'abòr pè la noreteûa, l'arbilyemin, lò lòdzemin, lò medzòhén' è lè drogué pè sè sònyé è pè lu sarvechè dè la kòlèktivitò kin le n'a fòta. L'â drèye a la sèkuritò én' kasse dè tsòmadzò, dè maladi, d'én'validitò, dè vèvò, dè vyèyès ou alòr, din tu lu kasse dè pèrta dè su mòayin dè vivrè a la suita d'avarò én'dèpindin dè sa volontò.
2. La maternitò è lò dzevèò adzò on drèye a éhè spéssiolamin èydò. Tu luz éfan, k'i süssan vu u mondo din ou én' dèfour du mariédzò dèvon pròfitò dè la méma pròtèkchon sòssyòla.

Artiklò vint è chi

1. Tòta parsena a drèye a l'èdukachon. L'èdukachon dèye ryin kòhò du moin pè l'èkoula tak u sartifikate. Y'é òbledja dè balyé l'én'strukchon a tu luz éfan. L'én'sènyamin tèknik è pròfècheûèl dèye éhè jènèralizò ;lu granz ètudzò dèvon éhè uvér, d'ègòla fahon, a tu lu ki l'on mretò.
2. L'èdukachon dèye tsartché lò dèvelòpamin konplèt dè la parsenalitò dè l'òmò è dè lè libartè ki son lè fondachon dè la sòssyètò. Le dèye èydò la konpréinchon, la tòléanhi è l'amitcha éntre lè nachon, lè rasse, lè relijyon è tòton pè lò dèvelòpamin du travò dè lè Nachon Réunèytè, pè manti la pè.
3. Lu pa.in son lu premyé a avèr lò drèye dè chòèzi la sòrta d'èdukachon k'i voulyon pè leûz éfan.

Artiklò vint è sèt

1. Tòta parsena a lò drèye dè s'òkupò dè la vya dè l'èspri din sa kòmunotò, dè prindrè son plèji aouè lè bèlè tsouzè è dè partissipò u prògrè dè la syanhi è a sò kè l'apourtè dè bon.

2. Luz èkrivin, luz artist, luz òmò dè syanhi ki pròduiyon an ouvra on lò drèye d'avèr la pròtèkchon pè leûz én'tèè matèryèl è pè sò ki leû rèvén' mòròlamin.

Artiklò vint è vout

Tsikè parsena a drèye a s ky ussè, su lò plan sòssyal è én'tèrnachenal, l'òdrè pè kè lu drèye è lè libartè én'skri din sla prèzinta Dèklaachon pouchissan tròvò leû plin èfè.

Artiklò vint è nou

1. L'òmò a dè dèver dèvan la komunotò yeû kè lò dèvelòpamin libèr è én'tchèr dè sa parsenalitè é pòcheblò.

2. Kin a fè valyèr su drèye è kin a pròfitè dè sè libartè, tsakon dèye slamìn sè plèyé a lè limitachon prèyussè pè la lòè, justò pè acheûò la rèkònyichinhi è lò rèspè du drèye è dè lè libartè duz òtri è pè rèpondrè a sò kè demandè la mòròla, l'òdrè publik è an bouéa vya pè tu, din an sòssyètò gòvarnò pè lò pouéplò.

3. Slò drèye è slè libartè pournon jamè s'ègzarsò d'an fahon kontrèa uz idé è a lè ryéglè dè lè Nachon Rèunèytè.

Artiklò trinta

Pò an sòla dispòzichon dè la prèzinta Dèklaachon pou sarvi a òtòrizò on Ètate, on groupamin ou an parsena, a dèstruìyè lu drèye è lè libartè kiz i son én'skri.
